

сторони, з якої він виступає способом існування, формою буття матерії, атрибутом матерії. На питання про те, як здійснюється рух, як він реалізується, ми відповідаємо: як розвиток (і завжди як розвиток). Поняття «розвиток» надає нам можливість зрозуміти характер руху, рух зі сторони законів, згідно яких він реалізується.

Рух та розвиток не можна співвідносити ні одне з одним, ні з будь-якими іншими діалектичними категоріями, адже вони характеризуються граничною всезагальністю. Зображати ці теоретичні категорії у колах Ейлера, наприклад, також буде неправильно. Отже, «рух» та «розвиток» залишаються у, так би мовити, відкритій, нез'ясованій остаточно суперечності.

Література

1. Андрейченко Г., Грачева В. Философия: Учебник. – Ставрополь: Изд-во СГУ, 2001. – 245 с.
2. Босенко В.А. Всеобщая теория развития. – К., 2001. – 470 с.
3. Кохановский В.П. Философия: Учебное пособие для высших учебных заведений (Издание 6-е, переработанное и дополненное). – Ростов-на-Дону: «Феникс», 2003. – 576 с. – (Серия: «Высшая школа»).

Пустовіт Н.В.

*Національний аерокосмічний університет імені М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

ЕКСТРЕМІЗМ ЯК ФАКТОР ДЕСТАБІЛІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ЙОГО АКСІОСФЕРИ

Радикалізація, маргіналізація та мілітаризація аксіосфери інформаційного суспільства відбувається на фоні поширення глобального фундаменталізму та появи квазірелігій. У цьому контексті ми актуалізуємо проблему радикального ісламізму та медіа-орієнтованого тероризму як деструктивних та дестабілізаційних факторів аксіополя інформаційного суспільства.

Відносини між етнічними меншинами та суспільством останнім часом зазнають впливу глобального фундаменталізму. До 80-х рр. глобальна структура ґрунтувалась на балансі влади між США та

Радянським Союзом. З крахом комунізму у основу нового світового порядку була покладена гегемонія вільного ринку поряд з зобов'язаннями ліберальної демократії. Після «холодної війни» багато західних суспільств почали сприймати релігію як джерело глобального розподілу та розколу. Незважаючи на те, що фундаменталістські рухи виникли у лоні головних світових релігій, активність мусульманського руху є потенційно небезпечним проявом фундаменталізму.

Іслам та інші вірування, подібно християнському фундаменталізму, теж виробляють захисні механізми, аби вистояти у світі, який змінюється щохвилини. До того ж, деякі вчені вважають, що фундаменталізм – це один з глобальних таборів. Якщо один табір пропагує модернізацію, то інший апелює до авторитетності традицій та фанатичної відданості своїй групі. Унаслідок цього суспільство одночасно є свідком та учасником глобального конфлікту між радикально різними культурами, втіленням яких, з одного боку, є тенденції західного світу, а з іншого, – експансія ісламського фундаменталізму [3, с. 203-204].

Війна радикальних ісламістських угруповань з лібералізмом має політичний підтекст, що виник у відповідь на глобалізацію або ж вестернізацію, в якій ісламісти вбачають форму імперіалізму. Цей конфлікт є «історичним ехом» протистоянь колоніалізму. Сьогодні ж протистояння ісламістських угруповань вторгненню Заходу відбуваються не лише в політиці, а й у економічній, соціальній та культурній сферах.

У сучасних ісламістських терористичних рухах релігію артикулюють як ідеологію, вона грає таку ж роль, як й інші ідеологічні парадигми, тобто різні форми марксизму, соціалізму чи націоналізму. Релігійна ідеологія експлікується на таких рівнях: на індивідуальному – релігія мотивує, надихає та мобілізує; на тактичному – релігія може забезпечити «оправдання» терористичному акту під час якого постраждали невинні люди; на оперативному – може координувати теракти; на стратегічному – релігія може надати пояснення, виправдати та легалізувати, тобто може бути покладена в основу стратегічних цілей та бути основою революційних рухів. У цьому контексті релігія, як й будь-яка інша революційна догма, є самосанкціонованою та багатоцільовою програмою, базовою конвенцією, за допомогою якої революційні рухи взаємодіють з навколишнім світом через *комюніке* або насилля. Релігійні ідеології виступають за домінування конкретної групи та є прибічниками абсолютизму. У цілому ж, релігійні ідеології допомагають культивувати поляризацію цінностей в категоріях добра та зла, світла та темряви,

морального та аморального, цінностей, які можуть бути асимільовані терористичними угрупованнями для трансформування модусу «шукача» в модус камікадзе. Зважаючи на це, радикальний іслам може бути поданий як ідеологія, котра мобілізує та легітимізує. Він підтримує цілісний світогляд, що глибоко проникає в історичну свідомість та коректно пояснює усі проблеми, звинувачуючи своїх головних ворогів: США, Захід, Ізраїль, ООН, капіталізм, глобалізацію та місцеві «еретичні» режими [1, с. 299-305].

Більшість учених схиляються до думки, що головним полем бою ліберальних демократій та радикальних груп став Інтернет. Боротьба за вплив розгортається в он-лайн режимі із залученням різних форм стратегічної комунікації. Так, члени глобальної мережі джихадистів використовують Інтернет для того, щоб донести до потенційних рекрутів мотиваційну/ідеологічну та оперативну інформацію. У своїх месиджах вони закликають приєднатися до глобального джихаду. Більше того, коло учасників може охоплювати різний контингент: від дизайнерів веб-сайтів та фінансистів до експертів зі зброї та ветеранів бойових дій. Медіа ж забезпечують форум для трансферу знань у терористичному світі, пропонуючи своєрідну «презентацію», через яку теракти можуть впливати на широкий загаль, створювати, підтримувати, координувати та розширювати мережу прибічників. Насилля здатне поляризувати та примушувати аудиторію бути активними учасниками суспільно-політичного життя, схиляючись на сторону або жертв терактів або терористів. Це, у свою чергу, обумовлює здатність медіа виробляти так звані «ідентифікаційні механізми», що виникають з моменту «запрошення» терористів до ідентифікації, що транслює медіа. Медіа відіграють неабияку роль у глобальній комунікації, а тому одночасно є інструментом впливу у руках терористів та боротьби органів влади проти світового тероризму. Що ж до Інтернету, то його можна охарактеризувати як «магістраль», по якій радикальні месиджі проникають у структури соціальної реальності.

Г. Вайман досліджував Інтернет як технологію рекрутингу терористичних угруповань. Так, застосовуючи широкий спектр інформаційно-комунікаційних технологій, терористичні угруповання не лише підвищують ефективність презентації своїх месиджів, а й збирають інформацію про користувачів своїх веб-сайтів. Він також відзначив, що терористи використовують Інтернет як віртуальний тренувальний табір, ведучи он-лайн форум та розповсюджуючи інструкції, бюлетені та іншу

пропаганду. Пропагандою може бути будь-яка цілеспрямована, масштабна та продумана презентація або план такої презентації. Організації, угруповання та уряди застосовують пропаганду для поширення власних інтерпретацій істини або ж створення нової правди. У основі екстремістської пропаганди лежить конкретна політична програма.

Поява медіа-орієнтованого тероризму призвела до реконцептуалізації сучасного тероризму у контексті символічної комунікаційної теорії. Згідно цієї теорії, тероризм, як символічний акт, можна проаналізувати аналогічно іншим формам комунікації. Терористичний месидж насилля інкорпорує у комунікаційний процес модус жертви, яка не завжди виступає у ролі реципієнта або ж кінцевої мети месиджа. Деякі вчені досліджують сучасний тероризм крізь призму організованого та скоординованого насилля як театральної постановки. Сучасні терористи приділяють значну увагу деталям під час підготовки своїх терактів-перфомансів: кастингу «акторів», сценарію, тайм-менеджменту, «сцені» бойових дій тощо. Відзначимо, що тероризм переслідує мету не підкорення інших, а їх тотальне знищення, трансформування статусу інших із категорії буття в категорію небуття. У війні за ідею першочерговим завданням є ліквідація ментального, а не фізичного тіла, тому що перше конституює ворожу ідеологію [2, с. 16-18].

Терористи обирають свої мішені через їх символічну та пропагандистську цінність. По-перше, це можуть бути посольства та дипломати. По-друге, міжнародна символіка. По-третє, символічні будівлі та місця, які є уособленням престижу та могутності певної нації, проте можуть викликати негативні почуття у деякої групи людей. По-четверте, індивіди через символічну цінність їх статусу та вплив на політичне, економічне та соціальне життя країни: політичні лідери, журналісти, бізнесмени та інші. І, нарешті, перевізники пасажирів, які для терористів є логічними мішенями, тому що вони забезпечують їх великою кількістю потенційних жертв, ізольованих у мобільній в'язниці [4, с. 373-374].

Таким чином, екстремізм виступає одним з суттєвих факторів дестабілізації інформаційного суспільства та його аксіосфери, а екстремістську ідеологію артикулюють через конвертацію революційних, самосанкціонованих та багатоцільових програм в комюніке, розповсюдження терористичної пропаганди та цінностей у мережі Інтернет.

Література

1. Forest J. J. F. Countering Terrorism and Insurgency in the 21st Century: Strategic and Tactical Considerations / J. J. F. Forest. – Greenwood Publishing Group, 2007. – 696 p.
2. Forest J. J. F. Countering Terrorism and Insurgency in the 21st Century: Combating the Sources and Facilitators / J. J. F. Forest. – ABC-CLIO, 2007. – 603 p.
3. Hunt S. Alternative Religions: A Sociological Introduction / S. Hunt. – Ashgate Publishing, Ltd, 2003. – 268 p.
4. Martin G. Understanding Terrorism: Challenges, Perspective, and Issues / G. Martin. – Sage, 2006. – 563 p.

Саенко Ю.Н.

Национальный университет «Одесская юридическая академия»

ИДЕАЛИЗМ И МАТЕРИАЛИЗМ КАК СПОСОБЫ ОТВЕТА НА ВОПРОС О СООТНОШЕНИИ МЫШЛЕНИЯ И БЫТИЯ

Одной из особенностей философии является формулировка основного ее вопроса. Представления о содержании такого вопроса у философов различаются.

Так, Бэкон выделял в философии как основной – вопрос о расширении могущества человека над природой, благодаря познанию явлений окружающего мира и воплощение знания в практику. Декарт и Спиноза в качестве основного вопроса философии выделяли вопрос о завоевании господства над внешней природой и совершенствования человеческой природы. Руссо такой вопрос сводил к вопросу о социальном неравенстве и путях его преодоления. Кант считал основным в философии вопрос о том, как возможно априорное знание, т.е. такое знание, которое добывается доопытным путем, а Фихте данный вопрос сводил к вопросу об основах всякого знания. Камю считал, что в этом качестве выступает вопрос о том, стоит ли жизнь того, чтобы быть прожитой?

В современной философской мысли многими специалистами основным считается вопрос об отношении мышления к бытию, сознания к материи. Такая постановка основного вопроса философии отражена в